

Vere sanctus

Nieuwsbrief van de Vlaamse Werkgroep voor Hedendaagse Latijnse Liturgie

Herfst 2012

Jaargang 11/nr. 2

---

† In memoriam Marcel Magnus

E.H. Marcel Magnus is overleden op 12 november 2011 in het rusthuis Sint-Ignatius in Laken. Geboren op 13 september 1922, werd hij tot priester gewijd in 1947 en heeft zijn priesterschap uitgeoefend in het onderwijs tot in 1985.

Hij was een van de eerste leden van de VWHLL. Zolang zijn gezondheid het toeliet, bleef hij de vergaderingen van de Werkgroep bijwonen. Hij is ook de eerste verantwoordelijke geweest van de rubriek « Lezers vragen ».

eigen cultuur, taal en traditie hebben ».

Met mijn beste wensen voor een gezegende Advent, hoop ik u een aangename lectuur te mogen aanbieden. ■

(dr.) Pierre François, pr.
Voorzitter VWHLL

Wat is de werkwijze van de VWHLL in Vlaanderen?

Redactioneel

Met vreugde hebben we tijdens onze elfde ledendag op 6 oktober jl. Mgr. G. Berloco horen zeggen dat hij de *Vlaamse Werkgroep voor Hedendaagse Latijnse Liturgie* gelukwensend voor zijn engagement op gebied van studie en promotie van de liturgie in het Latijn en dus van de gregoriaanse zang: « [dit] komt ten goede aan onze godsvrucht en maakt ons bewust van het mysterie ».

Het jaar van het geloof, dat nu loopt, gaf hem ook aanleiding om te spreken over deze deugd: het gebruik van het Latijn en de gregoriaanse zangen zijn ook « een bevestiging van de universaliteit van de Kerk en van de gemeenschap in het geloof van alle particulier kerken en gemeenschappen die elk hun

De toenmalige ondervoorzitter, E.H. François, trad in oktober van 2011 (al een jaar geleden) in de voetsporen van zijn toen nog zieke voorganger Mgr. Luc De Maere! Als werkcomité zien wij dat de belangstelling in Vlaanderen voor Latijnse vieringen groeiende is en niet alleen bij de groep van oudere kerkgangers. We mochten fier zijn dat op de afgelopen Elfde Ledendag van de Latijnse Liturgie Viering, zaterdag 6 oktober 2012 een redelijke belangstelling was. In zijn welkomstwoord (in twee talen) herdacht de Hoofdcelebrant Mgr. Giacinto Berloco, nuntius van de H. Stoel voor België, onze medestichter en voormalige voorzitter priester De Maere. Na een mooie Latijnse mis, die gewijd was aan de gedachte van de H. Bruno, verzamelden wij ons in het hoogkoor. Daar hield schrijver dezes

een kort memoriam over priester De Maere, met wie hij een aantal jaren geleden bevriend was geraakt. Tevens gaf ik een kleine uitzetting over het plan om een vriendschap te schrijven, zie het maar als soort levensloop in vogelvlucht. Er zijn drie elementen uit het leven van De Maere waar ik zeker aandacht aan zal schenken: A. zijn kinderjaren, studententijd en priesteropleiding; B. zijn priesterschap en unieke positie in Vlaanderen; C. zijn doctorschap in kerkrecht, evenals zijn schrijverschap en publicist. Tevens zal er een kleine selectie uit zijn omvangrijke homilieën in dit boekje worden opgenomen.

Zo herinner ik mij in het voorjaar van 2011 een vraaggesprek in het tijdschrift TERTIO met pr. De Maere. Daarin sprak hij als pastoor van de St.-Jakobkerk te Antwerpen een wens uit: *‘We hopen wel af en toe de vernieuwde liturgie van het concilie in het Latijn te kunnen vieren omdat dit onmiskenbaar eigen kansen biedt. We belijden in de geloofsbelijdenis wel de ‘ene’ en ‘katholieke’ kerk, maar dat mag ook concreet tastbaar zijn, tot in de taal van de eredienst. Bovendien versterkt het gebruik van het Latijn het thuisgevoel van reizigers die in den vreemde eucharistie vieren.’*

Daartegenover is de realiteit van de afgelopen halve eeuw waarin de overgrote meerderheid van het wereldepiscopaat, na het Tweede Vaticaans Concilie (1962–1965), voor de volkstaalliturgie was. Dat kwam mede omdat die de actieve deelname van de gelovigen en de inculturatie van het geloof hiermee het beste kon worden gediend. Men vond het volkomen in de geest passen van het *Sacrosanctum Concilium* (de concilietekst over de liturgie). Ook al blijft die wel naar de letter spontaan uitgaan van het Latijn als liturgische taal met de mogelijkheid om van officieel erkende vertalingen gebruik te maken.

Vandaag de dag heeft een groeiend aantal gelovigen weer affiniteit met het Latijn als liturgische gebedstaal. In Vlaanderen kan men sinds 11 jaar terecht bij de ‘Vlaamse werkgroep voor hedendaagse La-

tijnse liturgie’. Men kan deze vergelijken als de Vlaamse tak van de Nederlandse Vereniging voor Latijnse Liturgie. De wens van Mgr. De Maere is ook die van zijn opvolger priester François: *‘We willen niet oubollig doen, we willen geen integristisch eilandje binnen de kerk creëren, we claimen geen exclusiviteit.’* Hier benadrukt (sinds januari 2012) de nieuwe voorzitter dat de kleine groep VWHLL het ook voor de toekomst het als een belangrijk uitgangspunt in de dagelijkse werkwijze blijft zien.

Op De Maere’s speciale verzoek werd ik op de 10de ledendag lid van de werkgroep VWHLL. Vandaag de dag heb ik er nog geen moment spijt van. Zo wil ik graag van harte uit zijn vorige uiteenzetting onderstrepen: *‘De authentieke liturgie van de Heilige Moederkerk is niet alleen van gisteren maar telt ook voor vandaag! Want met het valoriseren van de Latijnse liturgie kan ook het burgerrecht van een eucharistische ritus zoals de kerk die werkelijk verstaat, zeker ten goede komen. Hiermee bekrachtigen wij (lees werkgroep) dat vele oprechte gelovigen in Vlaanderen helaas al te vaak met goedbedoelde, maar ondeskundige experimenten worden geconfronteerd.’*

Om met een laatste vraag van Tertio te eindigen: *‘Eerwaarde heer De Maere, is het mysterie van de verlossing — waar het in de eucharistie toch om gaat — niet beter invoelbaar wanneer je het in de eigen taal kunt bidden en zingen? Staat het gebruik van het Latijn niet veel eerder in de weg van wat het precies wil oproepen?’*

Kerkjurist De Maere gaf een treffend antwoord: *‘Dat is een interpretatie: het is niet omdat het een mysterie is, dat je het niet zover als mogelijk moet kunnen begrijpen. Een andere interpretatie luidt dat het mysterie duidelijker naar voren komt in de taal die de kerk traditioneel in de liturgie hanteert, een taal die enige afstand creëert tussen het dagelijkse en het ‘heilige’ taalgebruik.’* ■

(dr.) P. Vis, historicus en musicus

Lezers vragen

Is de kniebuiging niet meer verplicht?

De kniebuiging blijkt verdwenen te zijn uit de liturgie van sommige kerken. Bepaalde gelovigen vragen zich daarom af of de kniebuiging niet afgeschaft is na Vaticanum II.

Bij het bekijken van de liturgische boeken blijkt dat niet het geval. Als het tabernakel met het Allerheiligste zich in het priesterkoor bevindt, zo zegt de Algemene Inleiding van het Romeins Missaal, maken de celebrant(en) en de bedienaren aan het begin en het eind van de viering een kniebuiging in de richting van het tabernakel. Bevindt het Allerheiligste zich buiten het priesterkoor, dan maken allen, telkens als zij het tabernakel passeren, een kniebuiging (tenzij men in processie passeert). Hetzelfde geschiedt ook buiten de vieringen als het tabernakel zich op het priesterkoor bevindt.

Het kan dus gebeuren dat het Allerheiligste niet bewaard wordt in het priesterkoor zelf, en in dat geval wordt er geen kniebuiging gemaakt in het begin of op het einde van de Mis. Er bestaan oude tradities in het Oosten, en zelfs in bepaalde Ordes van het Westen waar de eerbetuiging voor het Allerheiligste altijd een diepe lichaamsbuiging is geweest, maar dit gebruik is niet de algemene regel.

Bedienaren die iets dragen (het processiekruis, kaarsen, wierookvat, evangelieboek enz.) maken in plaats van een kniebuiging een hoofdbuiging. Oudere mensen en alwie verhinderd is te knielen kunnen uiteraard ook buigen voor het Allerheiligste. ■

(dr.) Pierre François, pr.
Voorzitter VWHLL

Lingua vivens

Het is geen geheim dat paus Benedictus XVI opnieuw meer ruimte wil geven aan het Latijn in de liturgie. Eén van de voorwaarden

daartoe is uiteraard wel een grondiger kennis van het Latijn.

De paus is trouwens niet de enige geestdriftige verdediger van de klassieken, want onder meer Boris Johnson, de kleurrijke burgemeester van Londen, maar ook auteur van *Rome. Droombeeld van Europa* (Roeselare, 2008), pleitte er al voor om het Latijn te promoten in de moderne cultuur en het beter te onderwijzen aan scholen en universiteiten.

Onlangs kondigde het Vaticaan een nieuw initiatief aan op dit vlak. De paus zou namelijk een nieuwe pauselijke academie willen oprichten voor de studie van het Latijn, de *Pontificia Academia Latinitatis*, onder het motto “*Pro Dei amore Latinam linguam discite*”.

Volgens kardinaal Gianfranco Ravasi, de Voorzitter van de Pauselijke Raad voor Cultuur en zelf een deskundige exegeet, zal deze Academie bevolkt worden door “vooraanstaande academici van diverse nationaliteiten” en zullen ze ernaar streven “om het gebruik en de kennis van de Latijnse taal zowel in kerkelijke als burgerlijke context (inclusief scholen) te bevorderen”, zo citeert *The Daily Telegraph* van 31 augustus 11. De krant voegt eraan toe dat het Vaticaan de taal van Cicero en Caesar graag wil verspreiden buiten de muren van de kleine stadsstaat, “de enige plaats ter wereld waar geldautomaten hun instructies in het Latijn geven” (of het laatste klopt kunnen regelmatige bezoekers van de Eeuwige Stad misschien bevestigen).

Eind november haalde de paus opnieuw het nieuws met de aankondiging dat hij voortaan zal beschikken over een eigen twitteraccount. Nog vooraleer het eerste effectieve bericht op @pontifex verscheen, hebben zich naar verluidt al een klein half miljoen zogeheten “volgers” geregistreerd, vooral voor de Engelse, Spaanse en Italiaanse versies. De Portugese, Franse en Duitse varianten zijn voorlopig iets minder geëerd, en aan de Arabische versie zou nog gewerkt worden. Over het Latijn werd voorlopig nog niet gerept, maar het lijkt me

de logica zelve dat de paus binnenkort ook tweets in het Latijn zal versturen. Tenslotte is het net typisch voor deze vorm van communicatie dat berichten niet meer dan 140 karakters mogen tellen en het Latijn is door zijn compacte vorm daarvoor bij uitstek geschikt. Sommige waarnemers wijzen er weliswaar op dat de paus de gewoonte heeft om langere teksten (bijv. encyclieken) te schrijven en betwijfelen dan ook of hij zich in minder dan 140 karakters kan uitdrukken. Anderzijds zijn de encyclieken van de huidige paus toch een heel stuk korter dan deze van bijv. Johannes-Paulus II zaliger gedachtenis.

Misschien gaat zo straks het verlangen van de Engelse journalist en essayist Wilfrid Philip Ward (1856–1916) in vervulling. Die verklaarde dat hij elke dag bij zijn ontbijt naast *The Times* de laatste pauselijke encycliek wou kunnen lezen. Nu lijkt *breakfast* in Engeland misschien wel de belangrijkste maaltijd van de dag, maar omdat zowel dagbladen als encyclieken de jongste eeuw sterk in omvang toenamen, zou de dagelijkse lectuur ervan het ontbijt wat al te lang doen duren! Dankzij twitter wordt deze vro-

me wens straks misschien toch nog haalbaar... ■

K. Priem, pr.
Secretaris VWHLL

Mededelingen

— E.H. Troy Schneider, van bisdom Orange in de Verenigde Staten, is toegetreten tot de VWHLL. Hij verblijft en werkt in Leuven, waar hij door Mgr. Lemmens aangesteld als verantwoordelijke voor de pastoraal van de Engelstalige gemeenschap.

— Kardinaal Eijk, aartsbisschop van Utrecht, heeft aanvaard de pontificale Mis te celebreren van onze volgende ledendag, op zaterdag 28 september 2013 om 11 uur in de Sint-Jacobskerk van Antwerpen.

— Vergeet niet uw abonnement te hernieuwen voor 2013.

— Onze Werkgroep beschikt voortaan over een nieuwe logo, die hieronder in de colofon te zien is, en over een eigen website:

<http://vwhll.romanliturgy.org>

Vere Sanctus: Colofon

De Vlaamse Werkgroep voor Hedendaagse Latijnse Liturgie (VWHLL), gesticht door Mgr. Luc De Maere (†2011), ijvert voor een volwaardig gebruik van het Latijn in de postconciliaire liturgische praxis, naast de volkstaal.

Redactie: Grote Steenweg 648/D3 — 2600 Berchem (t.a.v. Dr. P. Vis)

Wetenschappelijk comité: mgr.dr. J.F. Lescrauwaet M.S.C., hulpbisschop emeritus, Haarlem — dr. J. van Reeth, Faculteit Vergelijkende Godsdienstwetenschappen, Antwerpen — E.H. J.M. Audenaert, Pauselijke Universiteit van het H. Kruis, Rome,

E-post: pf@romanliturgy.org

Webpagina VWHLL: <http://vwhll.romanliturgy.org>

Verantwoordelijke Uitgever: P. François (p/a van de redactie)

Periodiciteit: halfjaarlijks, in het voor- en in het najaar

Gewone Nieuwsbrief per post à minimum 5 € per jaar, E-brief via uw elektronisch adres à minimum 3 €. Beide versies zijn uiteraard identiek! Overschrijving IBAN: BE97 8900 2429 0649, BIC: VDSP BE91 met duidelijke vermelding van uw adres en 'Nieuwsbrief' resp. 'E-brief'.

U kan ook steeds een geschenkabonnement voor iemand aangaan!

© 2012 Vlaamse Werkgroep voor Hedendaagse Latijnse Liturgie